

Piotr Czarny*

Notatka na temat Postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 maja 2024 r., sygn. akt U 4/24•

Memorandum on the Provisional Decision of the Constitutional Tribunal
of 8 May 2024, Ref. No. U 4/24

The memorandum deals with the issue of the legal effects of one of the provisional decisions of the Constitutional Tribunal. Such decisions provide for various types of prohibitions addressed to public authorities; the prohibitions are to be in force until the case is finally determined. The memorandum analyses the admissibility of issuing such decisions. The analysis leads to the conclusion that the practice of issuing such decisions is unlawful.

Keywords: inquiry committee, provisional decision, Constitutional Tribunal

Przedmiotem rozważań jest kwestia skutków prawnych jednego z tzw. postanowień zabezpieczających Trybunału Konstytucyjnego. Takie orzeczenia przewidują różnego rodzaju zakazy adresowane do organów władzy publicznej, mające obowiązywać do czasu „końcowego” rozstrzygnięcia sprawy. W tekście przeprowadzono analizę dopuszczalności tego typu postanowień. Prowadzi ona do wniosku, że praktyka ich wydawania jest niezgodna z prawem.

Słowa kluczowe: komisja śledcza, postanowienie zabezpieczające, Trybunał Konstytucyjny

* **Dr Piotr Czarny**

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Wydział Prawa i Administracji, Polska
Jagiellonian University in Kraków, Faculty of Law and Administration, Poland
Biuro Ekspertyz i Oceny Skutków Regulacji Kancelarii Sejmu
piotrek.czarny@uj.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0002-6558-1075>

- Notatka została sporządzona 10 maja 2024 r. [przyp. red.].

1. W postanowieniu z dnia 8 maja 2024 r.¹ [dalej: postanowienie z 8 maja 2024 r.] Trybunał Konstytucyjny [dalej: TK, Trybunał] dokonał zabezpieczenia wniosku grupy posłów przez zobowiązanie Komisji Śledczej do zbadania legalności, prawidłowości oraz celowości czynności operacyjno-rozpoznawczych podejmowanych m.in. z wykorzystaniem oprogramowania Pegasus przez członków Rady Ministrów, służby specjalne, Policję, organy kontroli skarbowej oraz celno-skarbowej, organy powołane do ścigania przestępstw i prokuraturę w okresie od dnia 16 listopada 2015 r. do dnia 20 listopada 2023 r. [dalej: Komisja Śledcza] „do powstrzymania się od dokonywania jakichkolwiek czynności faktycznych lub prawnych do czasu wydania przez Trybunał Konstytucyjny orzeczenia w sprawie o sygn. akt U 4/24”².

Przewodnicząca Komisji Śledczej zwróciła się do Biura Ekspertyz i Oceny Skutków Regulacji o pilną opinię dotyczącą skutków prawnych zastosowania tego zabezpieczenia, w szczególności: podstawy wydania przez TK postanowienia „dla Komisji Śledczej”, jego ważności (wobec składu, w jakim zostało wydane), ustalenia, kto jest właściwym adresatem postanowienia TK (Marszałek Sejmu czy Komisja Śledcza), oraz potencjalnych konsekwencji niezaprzestania przez Komisję Śledczą prac pomimo dyspozycji zawartej w postanowieniu TK dotyczącej spowodowania „nieodwracalnych skutków prawnych”. Z uwagi na niezwykle krótki termin sporządzenia opinii nie było możliwe szczegółowe wyjaśnienie wszystkich wskazanych powyżej zagadnień³.

2. Postanowienie z 8 maja 2024 r. uznać należy za niezgodne z Ustawą z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym⁴ [dalej: ustawa o TK]. Akt ten nie przewiduje kompetencji Trybunału Konstytucyjnego do wydawania tzw. postanowień zabezpieczających (tymczasowych). Wyjątki dotyczą tylko spraw wszczętych przez złożenie skargi konstytucyjnej (art. 79 ustawy o TK) oraz spraw dotyczących sporów kompetencyjnych (art. 86 ustawy o TK). Sprawa wszczęta w wyniku wniosku grupy posłów z dnia 25 marca 2024 r. nie ma takiego charakteru. Wniosek grupy posłów dotyczy bowiem abstrakcyjnej kontroli konstytucyjności niektórych postanowień Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 stycznia 2024 r. w sprawie powołania Komisji Śledczej do zbadania legalności, prawidłowości oraz celowości czynności operacyjno-rozpoznawczych podejmowanych m.in. z wykorzystaniem oprogramowania Pegasus przez członków Rady Ministrów, służby specjalne, Policję, organy kontroli skarbowej oraz celno-skarbowej, organy powołane do ścigania przestępstw i prokuraturę w okresie od dnia 16 listopada 2015 r. do dnia 20 listopada 2023 r.⁵ [dalej: uchwała z 17 stycznia 2024 r.]. Dodać

¹ Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 maja 2024 r., sygn. akt U 4/24.

² Dalsze ustalenia oparte są na treści wcześniejszej notatki na temat Postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 kwietnia 2024 r., sygn. akt K 8/24, która dotyczy problemu analogicznego co do istoty. *Vide* s. 161–167 w tym numerze „Przeglądu Sejmowego”.

³ Z tego też powodu niniejsza notatka nie jest opinią prawną, tzn. dogłębną i szczegółową analizą problematyki.

⁴ Tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 2393.

⁵ M.P. poz. 70.

tu można, że zgodnie z ogólnymi regułami wykładni nie powinno się interpretować przepisów wprowadzających wyjątki rozszerzająco.

3. Odesłanie przewidziane w art. 36 ustawy o TK zakładające odpowiednie stosowanie w sprawach w niej nieuregulowanych przepisów Ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego⁶ [dalej: k.p.c.] nie może być traktowane jako przyznanie Trybunałowi kompetencji do formułowania nakazów lub zakazów dotyczących Sejmu RP i jego organów, a mających na celu „zabezpieczenie wniosków” złożonych w trybie kontroli abstrakcyjnej. Stanowisko przeciwne wydaje się nie odpowiadać wyrażonej w art. 10 Konstytucji RP zasadzie równowagi władz. Powyższy pogląd jednoznacznie wynika ze stanowiska wyrażonego w wydanym w pełnym składzie Postanowieniu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 lutego 2006 r., sygn. akt K 4/06, zgodnie z którym: „Szczególny charakter postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym powoduje, że przepisy kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu zabezpieczającym są nieadekwatne do niniejszego postępowania” (chodziło wówczas o postępowanie w trybie abstrakcyjnej kontroli norm na wniosek grupy posłów).

Próba uzasadnienia ogólnej dopuszczalności tzw. postanowień zabezpieczających TK przez powołanie się na Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 listopada 2015 r., sygn. akt K 34/15 [dalej: postanowienie z 30 listopada 2015 r.] jest nietrafna. Jest tak dlatego, że (a) postanowienie to wydane zostało na gruncie innego stanu prawnego (nieobowiązującej już Ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym⁷, przy czym w uzasadnieniu wyraźnie zaznaczono, że pogląd TK dotyczy art. 68 tej ustawy), (b) celem ustawodawcy przy formułowaniu postanowień zawartych w obowiązującej ustawie o TK było natomiast świadome ograniczenie możliwości wydawania postanowienia tymczasowego jedynie do spraw procedowanych na podstawie skarg konstytucyjnych⁸; (c) zostało ono pod kątem dopuszczalności krytycznie ocenione w doktrynie prawa⁹ i (d) stanowiło wezwanie skierowane do Sejmu RP będącego uczestnikiem postępowania przed TK, przy czym (e) Sejm RP ani jego organy nie respektowały mocy wiążącej tego postanowienia, a ponadto (f) sam Trybunał uznał za skuteczne czynności prawne Sejmu RP dokonane wbrew postanowieniu z 30 listopada 2015 r. (tj. wybór sędziów TK na trzecim posiedzeniu Sejmu RP 2 grudnia 2015 r.), przez co w sposób dorozumiany przyjął niewiążący charakter postanowień o „zabezpieczeniu wniosku”.

4. Gdyby nawet – pomimo wcześniejszych stwierdzeń – rozważać przyznanie TK kompetencji do wydawania tzw. postanowień zabezpieczających w sprawach abstrakcyjnej kontroli konstytucyjności aktów normatywnych, to przede wszystkim postanowienie z 8 maja 2024 r. nie mogłoby być uznane za skuteczne wobec podmiotu wymienionego w jego sentencji, ponieważ nałożone przez nie obowiązki dotyczyć mogą

⁶ Dz.U. z 2024 r. poz. 1568, 1841.

⁷ Dz.U. poz. 1064, ze zm.

⁸ *Vide* Uzasadnienie poselskiego projektu ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, druk sejmowy nr 963, s. 19.

⁹ *Vide* M. Gutowski, P. Kardas, *W trybie zabezpieczenia nie buduje się państwa prawa*, „Dziennik Gazeta Prawna”, 3 XII 2015.

wyłącznie uczestników postępowania (art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 36 ustawy TK), a nie innych podmiotów („osób trzecich”). Uczestnikiem postępowania w sprawie U 4/24 jest zaś Sejm RP jako organ, który wydał akt prawny objęty wnioskiem. Powoływanie się na moc powszechnie obowiązującą orzeczeń TK (art. 190 ust. 1 Konstytucji RP) stanowi nieporozumienie. Postanowienie tymczasowe (zabezpieczające) nie jest orzeczeniem w rozumieniu art. 190 ust. 1 Konstytucji RP. Należy do odrębnej ustawowej kategorii postanowień niekończących postępowania w sprawie, które mogą być uchylane lub zmieniane wskutek zmiany okoliczności (art. 104 ust. 2 ustawy o TK). Poza tym nawet jeśli przyjąć, że postanowienia wydawane na podstawie art. 755 i n. k.p.c. w związku z art. 36 ustawy o TK są powszechnie obowiązujące, to (w domyśle wyczerpujące) wymienianie ich adresatów w sentencji jest naruszeniem art. 190 ust. 1 Konstytucji RP, ponieważ sugeruje *a contrario*, że nie wiąże podmiotów w nim niewymienionych.

Powoływanie się na Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 grudnia 2023 r., sygn. akt K 29/23, w myśl którego tzw. postanowienie zabezpieczające wydane przez TK może być skierowane do podmiotów, które nie są uczestnikami postępowania, trudno uznać za właściwe wskazanie podstawy prawnej takiego poglądu. Oczywiście jest, że w świetle przepisów rozdz. III Konstytucji RP orzeczenia TK nie są źródłami prawa.

5. Istotniejsze będą jednak inne aspekty zagadnienia. Po pierwsze, w wydawaniu analizowanego postanowienia brał udział Jarosław Wyrembak, który zgodnie z Uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 marca 2024 r. w sprawie usunięcia skutków kryzysu konstytucyjnego lat 2015–2023 w kontekście działalności Trybunału Konstytucyjnego¹⁰ [dalej: uchwała z 6 marca 2024 r.], w szczególności jej pkt 10, nie jest sędzią TK, ale jedną z trzech osób nieuprawnionych do orzekania w tym organie. Co do skutków tego ustalenia, nawiązać należy do Postanowienia składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2024 r., sygn. akt I KZP 5/23. W jego uzasadnieniu stwierdzono, że: „W tych uwarunkowaniach prawnych kluczowe jest rozstrzygnięcie, czy pod ochroną normy zawartej w art. 190 ust. 1 Konstytucji RP pozostaje także takie orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego, w którego składzie uczestniczyły osoby powołane do niego z naruszeniem Konstytucji (które zostało już stwierdzone przez Trybunał Konstytucyjny). Zdaniem Sądu Najwyższego skutek określony w art. 190 ust. 1 Konstytucji RP, wynikający z orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego w sprawach K 34/15 oraz K 35/15, winien powodować w konsekwencji stwierdzenie przez Sąd Najwyższy, iż w składzie Trybunału Konstytucyjnego wydającym wyrok z dnia 20 grudnia 2022 r. (SK 78/21), nie zasiadał prawidłowo wybrany sędzia Trybunału tylko J. W., który zajął już obsadzone miejsce sędziego. To zaś oznacza, że przestrzegając Konstytucji RP w zakresie dotyczącym obsady Trybunału Konstytucyjnego (argumentacja wyroków w sprawach K 34/15 oraz K 35/15) Sąd Najwyższy nie może uznać, iż orzeczenie wydane w sprawie SK 78/21 jest wyrokiem, którego treść objęta jest skutkiem wyznaczonym

¹⁰ M.P. poz. 198.

normą art. 190 ust. 1 Konstytucji RP. Nie można bowiem wiązać konieczności przestrzegania art. 190 ust. 1 Konstytucji RP w odniesieniu do wyroku w sprawie SK 78/21, gdyż łączyłoby się to jednocześnie z naruszeniem art. 194 ust. 1 Konstytucji RP, wynikającym z orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego we wskazanych wcześniej sprawach. W takiej sytuacji Sąd Najwyższy uznaje, że wobec naruszenia art. 194 ust. 1 Konstytucji RP jedynym możliwym działaniem, w którym Sąd Najwyższy może dochować swoim orzecznictwem stanu zgodności z Konstytucją RP, jest konieczność uznania, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego wydany w sprawie SK 78/21 nie wywiera skutków z art. 190 ust. 1 i 3 Konstytucji RP, a zatem, nie rozstrzygnął sprawy objętej wnioskiem. Inaczej rzecz ujmując, Sąd Najwyższy nie może akceptować takiego orzeczenia, które zapadło jako następstwo stanu naruszenia Konstytucji RP, albowiem gdyby takie orzeczenie było uznane za obowiązujące, to Sąd Najwyższy akceptowałby istnienie deliktu konstytucyjnego oraz uznawał skuteczność orzeczenia, które zmierzało do ochrony stanu wywołanego takim deliktem, co można byłoby określić jako ochrona «paserstwa konstytucyjnego» – zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21 (OSNK 2021, z. 10, poz. 41). Na marginesie tej kwestii trzeba również zasignalizować, że w literaturze prawa wypowiedzany jest nawet pogląd, iż orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z wadliwą obsadą nie wchodzą do systemu prawnego i nie obowiązują (por. np. A. Rakowska-Trela, *Glosa do wyroku TK z dnia 22.10.2020 r., K 1/20*, PS 2021, z. 6, s. 110). Reasumując powyższe stwierdzić należy, że **organ, w którego składzie zasiadają osoby powołane na miejsca wcześniej obsadzone, nie jest organem opisanym w Konstytucji jako Trybunał Konstytucyjny, a zatem wydane przez taki organ decyzje nie wywierają skutków, o jakich mowa w art. 190 ust. 1 Konstytucji** [pogrubienie w oryginale – przyp. P.C.]”.

Po drugie, sędzia Trybunału podlega wyłączeniu z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli istnieją warunki mogące skutkować wątpliwościami co do jego bezstronności (art. 39 ust. 2 pkt 2 ustawy o TK). Z pewnością J. Wyrembak wskazany został imiennie w uchwale z 6 marca 2024 r. w kontekście, który trudno uznać za jego pozytywną ocenę. Ta okoliczność bez wątpienia podważa jego bezstronność (obiektywizm) w jakiegokolwiek sprawie, której przedmiotem są kompetencje Sejmu RP i jego organów. Nie wnikając tu w szczegóły, przyjąć można, że pojęcie bezstronności „obejmuje zarówno subiektywne poczucie sędziego jak też odbiór zewnętrzny, oparty na zobiektywizowanych przesłankach, wyrażany przez odwołanie się do oceny przeciętnego, rozsądnie rozumującego obserwatora procesu. Przesłanka wyłączenia sędziego (*iudex suspectus*) na podstawie powyższego przepisu aktualizuje się więc wówczas, gdy przeciętny odbiorca nie może być przekonany o tym, że charakter zaistniałych w sprawie okoliczności nie będzie rzutował w żadnym stopniu na bezstronne osądzenie sprawy”¹¹. Stwierdzić w związku z tym można, że skoro Sejm RP we wskazany wyżej sposób wyraził swoją ocenę postawy J. Wyrembaka, to przeciętny zewnętrzny obserwator nie może mieć przekonania, że fakt ten nie będzie rzutował na stosunek sędziego do izby, a w konsekwencji również do jej organów.

¹¹ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2021 r., sygn. akt I KO 41/20.

Poza tym analiza wypowiedzi posła Stanisława Piotrowicza – który jako sędzia TK brał udział w wydaniu postanowienia z 8 maja 2024 r. – wygłoszonych podczas posiedzenia Sejmu RP w dniu 2 grudnia 2015 r., a dotyczących wspomnianego wcześniej postanowienia z 30 listopada 2015 r., wyraźnie świadczy o tym, że trudno mówić o jego bezstronności w odniesieniu do kwestii tzw. postanowień zabezpieczających TK, w szczególności adresowanych do izb parlamentu. Chodzi o następujące słowa: „bezprecedensowe orzeczenie ingerujące w autonomię najwyższej Izby, Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej [...], wzywające Sejm do zaprzestania tego, co czynić na mocy konstytucji winien [...], to wkroczenie w autonomię Wysokiej Izby, to złamanie podstawowych zasad konstytucji”¹². Wobec powyższych stwierdzeń trudno być przekonanym o bezstronnym nastawieniu S. Piotrowicza do rozstrzygnięcia sprawy o sygn. U 4/24.

6. Zakres zabezpieczenia określony w postanowieniu z 8 maja 2024 r. w postaci powstrzymania się przez Komisję Śledczą od „dokonywania jakichkolwiek czynności faktycznych i prawnych” prowadzi do skutków absurdalnych i oczywiście niezgodnych z konstytucyjną zasadą sprawności i rzetelności działania instytucji publicznych oraz wykraczających poza ramy postępowania w sprawie o sygn. U 4/24. Po pierwsze, prowadzi do sytuacji, w której istnieje organ władzy publicznej niemogący podejmować żadnych czynności. Tworzy więc swego rodzaju fikcję prawną. Po drugie, wprowadzony zakaz ma charakter ogólnikowy i nieprecyzyjny – tylko dla zilustrowania tego zastanawiać się można, czy przewodnicząca Komisji Śledczej nie naruszyła go, zwracając się o opinię prawną. Stwierdzić należy, że postanowienie z 8 maja 2024 r. sformułowane zostało w sposób niezgodny z minimalnymi wymogami określoności, przez co nie wiadomo, jakich dokładnie zachowań zabrania.

7. Zgodnie z uchwałą z 6 marca 2024 r. uwzględnienie w działalności organu władzy publicznej rozstrzygnięć TK wydanych z naruszeniem prawa może zostać uznane za złamanie zasady legalizmu. Powyżej wskazane okoliczności świadczą, że postanowienie z 8 maja 2024 r. z kilku powodów uznać należy za wydane bez poszanowania prawa. Stanowi ono w istocie tzw. eksces orzeczniczy, który polega na działaniu *ultra vires*, tj. poza określonymi w Konstytucji RP i ustawie o TK procedurami i z przekroczeniem zakresu kognicji Trybunału.

Dodać w tym miejscu należy, że jest ono kolejnym z serii orzeczeń dotyczących zabezpieczenia wniosków (skarg konstytucyjnych) wydawanych od grudnia 2023 r. Nie analizując tu szczegółowo tej kwestii, zauważyć trzeba, że w praktyce ustrojowej – z różnych przyczyn – nie są one traktowane, podobnie jak postanowienie z 30 listopada 2015 r., jako prawnie wiążące. Stanowisko takie zajmują nie tylko organy, do których takie postanowienia TK są kierowane, lecz także inne instytucje państwa¹³.

¹² Sprawozdanie Stenograficzne z 3. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2 grudnia 2015 r., s. 24–25.

¹³ *Vide* Opinia Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej dotycząca skutków postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z 14 grudnia 2023 r. dla Skarbu Państwa – Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, znak KR.500.248.2023, <<https://hfhr.pl/upload/2024/02/opinia-prokuratoria.pdf>>, dostęp 21 IV 2024.

Można tu również nadmienić, że w grudniu 2015 r. ówczesny Marszałek Sejmu stwierdził na posiedzeniu: „Informowałem Wysoką Izbę, że odpowiedź do prezesa Trybunału Konstytucyjnego wystosowałem, a jego pismo z załączonymi pismami i wnioskami klubu Platforma Obywatelska przekazałem do Komisji Ustawodawczej”¹⁴. Sens tej wypowiedzi ujawnia się, gdy uwzględnimy, że Marszałek Sejmu przeprowadził wtedy głosowanie w sprawie wyboru „sędziów TK” jednoznacznie wbrew stanowisku Trybunału.

8. W razie niezastosowania się przez Komisję Śledczą do postanowienia TK z 8 maja 2024 r. możliwe będzie podważanie legalności (prawnej skuteczności) jej działań. Można się spodziewać bojkotowania jej prac lub prób uniemożliwiania działalności z powołaniem się na postanowienie TK. Oczywiście środki dyscyplinujące posłów, w przypadku ich zastosowania, mogą być kwestionowane.

Najistotniejsze będą jednak te sytuacje, w których osobom zainteresowanym przysługuje ochrona sądowa. Najważniejszym przykładem wydaje się zastosowanie kary porządkowej wobec osoby, która wezwana przez komisję w celu złożenia zeznań, nie stawia się bez usprawiedliwienia (art. 12 ust. 1 Ustawy z dnia 21 stycznia 1999 r. o sejmowej komisji śledczej¹⁵). Trudno obecnie przesądzić, jakie stanowisko zajmą w takim wypadku właściwe sądy.

Kolejnym problemem może być kwestionowanie legalności ustaleń faktycznych dokonanych przez Komisję Śledczą na podstawie dowodów przeprowadzonych w okresie „obowiązywania” postanowienia z 8 maja 2024 r. O kwestii tej można w tym miejscu jedynie wspomnieć.

Bibliografia

Źródła

Opinia Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej dotycząca skutków postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z 14 grudnia 2023 r. dla Skarbu Państwa – Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, znak KR.500.248.2023, <<https://hfhr.pl/upload/2024/02/opinia-prokuratoria.pdf>>.

Postanowienia składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2024 r., sygn. akt I KZP 5/23.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2021 r., sygn. akt I KO 41/20.

Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 lutego 2006 r., sygn. akt K 4/06, OTK ZU 2A/2006, poz. 24.

Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 listopada 2015 r., sygn. akt K 34/15.

Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 grudnia 2023 r., sygn. akt K 29/23.

Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 maja 2024 r., sygn. akt U 4/24.

¹⁴ Sprawozdanie Stenograficzne z 3. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2 grudnia 2015 r., s. 27.

¹⁵ Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1024.

Sprawozdanie Stenograficzne z 3. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2 grudnia 2015 r.

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 stycznia 2024 r. w sprawie powołania Komisji Śledczej do zbadania legalności, prawidłowości oraz celowości czynności operacyjno-rozpoznawczych podejmowanych m.in. z wykorzystaniem oprogramowania Pegasus przez członków Rady Ministrów, służby specjalne, Policję, organy kontroli skarbowej oraz celno-skarbowej, organy powołane do ścigania przestępstw i prokuraturę w okresie od dnia 16 listopada 2015 r. do dnia 20 listopada 2023 r., M.P. poz. 70.

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 marca 2024 r. w sprawie usunięcia skutków kryzysu konstytucyjnego lat 2015–2023 w kontekście działalności Trybunału Konstytucyjnego, M.P. poz. 198.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. z 2024 r. poz. 1568, 1841.

Ustawa z dnia 21 stycznia 1999 r. o sejmowej komisji śledczej, tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1024.

Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym, Dz.U. poz. 1064, ze zm.

Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 2393.

Uzasadnienie poselskiego projektu ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, druk sejmowy nr 963.

Piśmiennictwo

Gutowski M., Kardas P., *W trybie zabezpieczenia nie buduje się państwa prawa*, „Dziennik Gazeta Prawna”, 3 XII 2015.